

Prof. dr Zlatko Stefanović

PROF. EMERITUS DR MOMČILO GRUBAČ (1940–2015)

Profesor Grubač je rođen u vreme koje nije bilo nimalo povoljno. Rođen je u godini neposredno nakon početka Drugog svetskog rata, u godini koja je prethodila početku rata na teritoriji naše države – 1940. godine. Odrastao je u nepovoljnim ratnim i posleratnim uslovima, ali ga to nije sprečilo da diplomira u dvadeset trećoj godini na Pravnom fakultetu u Novom Sadu. Poslediplomske studije završio je na Pravnom fakultetu u Beogradu 1968. godine magistrarskim radom „Vanredno ublažavanje kazne”. Doktorirao je na Pravnom fakultetu u Ljubljani 1973. godine odbranivši disertaciju pod naslovom „Prenošenje krivičnih pravosudnih funkcija sa države na društvo”.

Profesor Grubač je ostvario karijeru kakvom može da se podiči malo koji pravnik. Iz ugla dobro poznate podele vlasti, odnosno funkcija prava, na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, potvrdio se kao uspešan pravnik u svima. Osim poslova vezanih za vlast, profesor Grubač je ostvario zapaženu karijeru i kao univerzitetski profesor istraživač. Započeo je profesionalnu karijeru na Pravnom fakultetu u Novom Sadu, gde je već u periodu od 1975. do 1977. godine bio prodekan za nastavu. Više godina je bio šef katedre krivičnopravnih nauka na tom fakultetu i dekan od 1979. do 1980. godine. Bio je predsednik i član predsedništva pokrajinskog, odnosno jugoslovenskog Udruženja za kriminologiju i krivično pravo; glavni urednik, član redakcija, odnosno član saveta u nekoliko stručnih pravnih časopisa („Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu”, „Jugoslovenska revija za krivično pravo i kriminologiju”, „Arhiv za pravne i društvene nauke”, „Pravda u tranziciji” i dr.). Pisac je velikog broja knjiga, rasprava, članaka, prikaza, recenzija i novinskih napisa iz oblasti krivičnog procesnog prava, organizacije pravosuđa, psihologije krivičnog postupka, ustavnog prava i organizacije visokog školstva i univerzitetske nastave.

U poslovima zakonodavne vlasti imao je prilike da učestvuje u pisanju većeg broja tekstova propisa, među kojima se posebno ističe tekst Zakonika o krivičnom postupku. Profesor Grubač je učestvovao u do-

nošenju mnogih propisa. Prvo, kao poslanik u Narodnoj skupštini Srbije (1989–1990 i 1990–1992), ali i u Skupštini Vojvodine (2000–2001). U više mandata bio je član zakonodavno-pravnih komisija u skupštinama Srbije i Vojvodine.

U poslovima izvršne vlasti bio je savezni ministar za ljudska prava (1992–1993) i savezni ministar pravde (2000–2001). Sudijsku karijeru ostvario je kao sudija i predsednik Saveznog ustavnog suda (2001–2003). Našao je vremena da se angažuje i na poslovima vezanim za kulturu. Bio je predsednik Upravnog odbora Srpskog narodnog pozorišta (2001–2002).

I pored uspeha u svim ovim poslovima, profesor Grubač je do poslednjeg dana radio na univerzitetu, gde je i proveo najveći deo vremena u svojoj profesionalnoj karijeri. Univerzitet Union ga je izabrao i za profesora emeritusa. Ovaj univerzitet ne vrši olako izbor u ovo zvanje, a to se vidi i po tome što sada više nema nijednog profesora u ovom zvanju. Na ovim poslovima bio je nesebičan i neumoran. I u periodima kada je bio bolestan i kada mu je bilo teško, nije se odricao rada na univerzitetu, odnosno našem fakultetu. Čak se, na par dana pre kraja života, iz bolnice javio i potvrdio da će održati predavanja na seminaru za pripremu polaganja pravosudnog ispita. Profesor Grubač je, ipak, ostao najverniji nauci i nastavi, a tu je ostvario i najvrednije profesionalne rezultate. Bio je omiljen među studentima, ali i među saradnicima na svim poslovima na kojima je radio.

Dr Slobodan Beljanski

PROF. EMERITUS DR MOMČILO GRUBAČ (1940–2015)

U Novom Sadu je 6. decembra 2015. godine, posle kraće bolesti, preminuo prof. dr Momčilo Grubač, jedan od naših najistaknutijih pravnika i stručnjaka za krivično procesno pravo, nekadašnji redovni profesor Pravnog fakulteta u Novom Sadu, a poslednjih deset godina redovni profesor i profesor emeritus Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu.

Momčilo Grubač je rođen 24. marta 1940. godine u Pivnicama. U osnovnu školu išao je u Kuli i Osijeku, a gimnaziju je završio u Vrbasu. Na Pravnom fakultetu u Novom Sadu diplomirao je 1963. godine. Magistrirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu 1968. godine sa radom „Vanredno ublažavanje kazne”, a doktorirao na Pravnom fakultetu u Ljubljani 1972. godine sa disertacijom „Prenošenje krivičnih pravosudnih funkcija sa države na društvo”.

Krajem 1964. godine je izabran za asistenta Pravnog fakulteta u Novom Sadu na predmetu Krivično procesno pravo, kod prof. dr Tihomira Vasiljevića. U nekoliko navrata je bio na stručnim usavršavanjima u Rimu, Beču i Moskvi. Na Pravnom fakultetu u Novom Sadu prošao je kroz sva zvanja i bio šef Katedre za krivično procesno pravo, prodekan i dekan. Od 2005. godine bio je redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu, na kome je stekao i zvanje profesora emeritusa.

Uz redovnu i poslediplomsku nastavu u Novom Sadu i Beogradu, držao je predavanja i u drugim univerzitetskim centrima (Ljubljana, Podgorica, Priština, Zagreb, Budimpešta). Bio je referent na brojnim kongresima, savetovanjima i stručnim skupovima u zemlji i inostranstvu. Poseban doprinos dao je kao predsednik i član predsedništva pokrajinskog i jugoslovenskog Udruženja za kriminologiju i krivično pravo i glavni urednik, član redakcija ili saveta u nekoliko stručnih pravnih časopisa (*Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, *Jugoslovenska revija za krivično pravo i kriminologiju*, *Arhiv za pravne i društvene nauke* i dr.). U više mandata bio je član zakonodavno-pravne komisije u skupštinama Srbije i Vojvodine.

Svakako je najzapaženiji Grubačev doprinos unapređenju našeg krivično-procesnog zakonodavstva, kako u kreativnom tako i u kritičkom smislu. Kao član ili rukovodilac više ekspertskih tela koja su od 1989. godine pripremala Zakonik o krivičnom postupku iz 2001. godine i njegove obimne izmene i dopune iz 2009. godine, s uspehom se zalagao za to da se krivični postupak oslobodi ideološke matrice, približi akuzatorskom modelu, učini efikasnijim i usaglasi sa Ustavom i međunarodnim pravnim standardima, naročito u odnosu na ravnopravnost stranaka i prava okrivljenog, branioca i oštećenog. S rezervom ili otvorenim otporom gledao je na tendenciju preuzimanja procesnih rešenja stranih tradiciji kontinentalnog krivičnog postupka. Iako je ukazivao na mane tzv. tužilačke istrage, nije bio ni njen nepomirljivi protivnik. Naprotiv, još 2003. godine, imao sam sreću da sa njim budem koautor brošure o modelu revizije ZKP-a, u kojoj se projektuje etapni prelazak na takav tip istrage. Insistirao je, međutim, na jasnim granicama tužiočevih ovlašćenja, na jednakosti oružja, na krajnje restriktivnoj mogućnosti neposrednog korišćenja dokaza pribavljenih u nesudskom delu krivičnog postupka i na usklađivanju ovlašćenja i odgovornosti suda za izvođenje dokaza i utvrđivanje činjeničnog stanja.

U predgovoru za udžbenik *Uvod u krivično procesno pravo i procesni subjekti*, objavljen 1995. godine, Grubač kaže da vreme u kome se ne zna konstitucionalni okvir države i u kojoj je pravo u neprekidnom previranju nije pogodno za pisanje didaktičkih knjiga. Bio je to prvi deo budućeg mnogo obimnijeg trotomnog dela na kome je već do tada radio dugi niz godina i čija će priprema, kako se nadao, biti relativno nezavisna od propisa. Nažalost, isti razlozi koji su pre dvadeset godina kod Grubača izazivali oprez podjednako su prisutni i danas. Protiv pravnih neurednosti, promašaja i improvizacija uporno se borio i pravnim i političkim sredstvima.

Na prvim višestranačkim izborima, krajem 1990. godine, na predlog tadašnje Reformske demokratske stranke Vojvodine, izabran je za poslanika Narodne skupštine Srbije. Sredinom 1992. godine postao je ministar za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u saveznoj vladi g. Milana Panića. Savezni ministar pravde bio je od 2000. do 2001. godine, a od 2001. do 2003. godine bio je sudija i predsednik Saveznog ustavnog suda. Jedan je od osnivača i rukovodilaca Fondacije *Demokratski centar* i nevladine organizacije *Forum iuris*. U jednom mandatu bio je i predsednik Upravnog odbora Srpskog narodnog pozorišta.

Momčila Momu Grubača poznao sam više od pedeset godina. Nešto kraće trajala je naša saradnja. Prvi kontakti potiču početkom šezdesetih godina prošlog veka kada sam bio student a on asistent Pravnog fakulteta u Novom Sadu, osnovanog tek nekoliko godina ranije, a završavaju se u oktobru 2015. godine kada smo na katedri Akademije Advokatske

komore Vojvodine govorili o novoj knjizi akademika Tibora Varadija *Spisi i ljudi – priče iz advokatske arhive*.

Bio je odmeren, diskretan i pažljiv čovek. Ipak, iza spoljašnje gotovo smerne blagosti postojala je izuzetna odlučnost. Iza načina izražavanja, uvek tihog i u tempu adađa, krila se bespoštedna polemička visprenost i agilnost. Duhovit na osoben način, koristeći se dobroćudnom ironijom, umeo je da, u lakom kontrapunktu, otkriva brojne paradokse našeg vremena. U pristupu temama kojima se bavio i problemima sa kojima se srećao bio je studiozan, principijelan, pronicljiv, razgovetan i sistematičan. Lako je uočavao greške i ukazivao na najbolji način njihovog otklanjanja.

Profesor Grubač je autor više knjiga i oko sto pedeset članaka i rasprava. Pisac je trotomnog udžbenika za krivično procesno pravo. Sa prof. dr. Tihomirom Vasiljevićem koautor je *Komentara ZKP* koji je imao trinaest izdanja. Slučaj je hteo da jedno od njegovih poslednjih javnih istupanja bude sredinom oktobra 2015. godine na Katedri Akademije Advokatske komore Vojvodine, a da njegov poslednji rad, objavljen u *Glasniku AKV* (br. 10/2015), iz štampe izađe posthumno.

Prilikom prelaska na Pravni fakultet Univerziteta Union, opravdano je ocenjeno da je reč o naučniku koji „u potpunosti i besprekorno vlada problematikom svoje naučne discipline”. Grubačevi radovi, koji su stekli visoko uvažavanje i priznanje u domaćoj i stranoj naučnoj i stručnoj javnosti i postali nezaobilazni u univerzitetskoj nastavi i pravosudnoj praksi, trajno unapređuju naučnu misao krivičnog procesnog prava.

Dr Đorđe D. Sibinović

PROF. EMERITUS DR MOMČILO GRUBAČ (1940–2015)

Život u realnom vremenu opasuje napeti okvir postojanja čiji proboj označava ispunjen zadatak biografije da se širi i opstaje u većitom vremenu. Momčilo Moma Grubač, čovek koji je ispunio zadatak i vreme svoga života preselio u univerzalne simbole u čijim ponavljanjima ostaju neizbrisivi tragovi očovečenja i smisla života sa ljudima i za ljude, uprkos svemu.

Pravnik, profesor, učitelj, saradnik, starešina, naučnik, pisac, mudrac, političar, ministar, sudija, jedinstven čovek Momčilo Grubač tajnu svoje neponovljivosti čuvao je u dubini nepresušnog resursa snage i motivacije iz kojeg je, nikada burno ali uvek postojano, stizala energija visoke temperature znanja koje razrešava i podrške koja umiruje. Iznad svega, brižan čovek i veliki prijatelj.

Blag, nikada neodlučan, rezolutan, nikada isključiv, samouveren, nikada ohol, sa pravom vizijom i besprekornom operativnom preciznošću, nepogrešivo je okupljao oko sebe samo one ljude u kojima su nagoveštaji ovih osobina u dugim nizovima višegodišnje saradnje prerastali u vrhunske profesionalne veštine i primerne ljudske vrline. Od njega smo učili kako se poštuju mentori, gledajući ga kako godinama prati svog profesora Tihomira Vasiljevića, jednako strpljivo u akademskim okvirima koliko brižno i u njegovoj naučnoj posvećenosti, od njega smo učili kako se strpljivim i pedantnim radom na najdelikatnijim temama i detaljima koji čine velike razlike u stručnom postupanju stvaraju i klešu kandidati koji pristižu, od njega smo učili kako se uvažavaju i obuzdavaju neistomišljenici u veoma često burnom javnom razgovoru, od njega smo učili kako se politika javlja kao veština mogućeg za najveći broj savremenika, umesto njene sirove promocije „rata svih protiv svijū”.

Momčilo Grubač je jedan od poslednjih renesansnih sveznadara i polihistora kojih se uz pomoć intenzivne senzacije informacionih tehnologija civilizacija lako odrekla ne samo u našoj sredini. Nepokolebljiva odanost znanju, koje se javlja samo kao emancipatorski dodatak i koje zaustavlja bezumna suma informacija o njemu i shematizovanih prikaza

mrtvih pokazatelja magistralnih usmerenja moći, Grubača nije napuštala ni kada se na granici zaprepašćenja suočavao sa akademskim nasiljem partikularnih, konceptualno zloupotrebljenih efekata pravničkih znanja i zakonitosti kojima je predavao svoj život. Nikada nije ustuknuo pred silom bezumlja i suprotstavljao joj se samo uvećanjem znanja i poštene naučne argumentacije.

Monumentalnost njegovog dela samo je prigodna vinjeta na portretu raskoši njegove ličnosti koja je u miru i pedantnosti pronalazila primerene oblike opstajanja do konačne potvrde da ono što vredi prepoznaje i onaj koji ga poriče i osporava. A takav ishod je jedini rezultat na koji pristaje čovek koji u svom vremenu izrasta u generički totalitet bića u svim vremenima ovog sveta nespremno za besmrtnost. Jer da je drugačije, smrtnici bi živeli jednako ili slično jedni drugima u besmrtnom vremenu. Međutim, stvari stoje sasvim drugačije, merljivo vreme je kvarljivo vreme iza koga ostaju uzorni primeri pojedinačnih ljudskih veličina koji pomažu „ponavljanju, majci svake nauke” da se obnovi još jedan ciklus, da se podrži ponovni pokušaj.

Momčilo Grubač, utisnut putokaz vremenu ponavljanja pred nama!